

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Focea bisericească-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fie care publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește focea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blași.

Anul IV.

Blași 22 Decembre 1894.

Numărul 54.

Noi și naționalitățile.

Nu s'a întâmplat mai întâiu în conferența alegătorilor din 28 Novembre, că noi Românii am afectat iubire înflăcărată față cu celealalte naționalități nemagiare din Ungaria ori ne-a plăcut, să nutrim ilusia, că alianța cu ele va ușura realizarea aspirațiilor cuprinse în programul nostru național.

Organul nostru nu și-a legat mâinile. El nu s'a angajat și nici n'a putut să se angajeze pentru o politică curată națională. Cu toate acestea nimeni nu poate să dică, că el nu ar fi contribuit după putință, ca interesele poporului românesc nici în privința națională să nu stagneze.

Bete în roțe n'am pus nici odată celor ce s'au simțit chemați a conduce lupta pentru dobândirea acelei pușei, care compete Românilor în patria noastră.

Din contră ne-am bucurat și noi totdeauna, de câte ori s'a făcut oare ce, prin ce ne-am apropiat ori am putut să ne apropiăm de ținta aceea.

Dar la libertatea părerii și cuvintului nu am renunțat. De câte ori nu ne-a plăcut oare ce în politica noastră națională, noi dacă având în vedere împrejurările am aflat, că este consult în interesul cauzei noastre naționale, am dat expresiune acelei neplăceri fără de a băga în seamă, dacă lucrându așa lucrăm pe placul tuturor ori nu.

Fără de a avea deci pretenția de a fi datător de ton în politica noastră națională, pe cum fac cele trei organe ale noastre, cari în semn de dragoste chiar acum se hățesc împrumutate de pâră, ne permitem a risca cu intențiunea cea mai curată câteva observări cu privire la alianța noastră cu naționalitățile nemagiare din Ungaria.

Cari sunt naționalitățile acestea? Întrebare de prisos. Fie că Croații, Slovaci, Rutenii, Germanii din Ungaria și Sașii. Jidovii la nici un casu.

Să vedem dar, dacă alianța noastră cu naționalitățile înșirate corăspunde cu interesele lor și cu ale noastre. Căci dacă ea nu corăspunde acestor interese, atunci ea nu este firească și prin urmare nici priinciosă.

Cei mai de aproape ne sunt Sașii. Ei în Ardélu locuesc întocmai ca și Ungurii mestecați cu Românii. Ar urma, ca ei să ne fie aliații cei mai încreduți. Dar cel ce nutrește părerea, că Sașii ar nutri față cu noi lec de simpatie, acela de dragul unei utopii suferă de ignorarea desevarșită a faptelor. Când s'a întâmplat oare, ca Sașii să facă Românilor din Fundul regiū vre-o concesiune principială? Ei ne privesc nu de aliați chemați, ci de inimi firești, cari acum de vécuri continuă împotriva lor a privilegiatilor o luptă perseverantă, adevărată că pacinică, dar încununată cu succese durabile. Sașii în lupta aceasta au perdut foarte mult teren la țară, ér acum

și vedu și pozițiunile de prin cetăți mereu amenințate de Români. Sașii având să alegă între Magiari și între Români voru preferi totdeauna pe cei dintăiu, nu din dragoste, ci pentru că nu voru voi, să se alieze cu inimi sêi cei de acasă.

Croații? Da, ei ne-ar fi aliați vrednici. Dar împingu-i ore interesele lor particulare spre o alianță cu noi? Nici decum. Ei își luptă și singuri lupta destul de bine, se află destul de bine, și dacă mai strigă, că sunt neîndestuliți, o facă acesta numai pentru ca guvernul unguresc ajungându din alte cauze la strimțore să le facă concesiuni nouă. Sôrtea lor între marginile teritoriului de sub coróna sfintului Ștefanu e de așa, câtă dacă ea ar fi și partea noastră, în dieta noastră romănescă cu greu ar pute să se formeze un partid opozițional de Dómne ajutor. Să reflectăm numai la aceea, că în școlile din Croația și Slavonia limba ungurescă nicăiri nu e studiu obligat. Numai la universitatea din Zagreb există catedră pentru limba magiară, întocmai pe cum sunt catedrele de limba romănescă dela universitățile din Budapesta și Cluș. Croații nu ne sunt soți de dureri politice, și așa înzădar sperăm, că ei ne voru fi soți de luptă politică.

Să trecem la Sêrbi. Ei sunt încătușați atât în privința politică cât și în privința bisericească. Ei rabdă cu resignarea unui osindit la mörte călcarea în picior a drepturilor sale ga-

Feuilleton.

Ce e viața și sufletul?

Domnul M. Străjanu, ardelenu de origine de lângă Blași, de presente profesor în Craiova, bărbat de o cultură frumoasă și cu aplicări foarte marcate estetice, un adevărat „Schöngeist”, cum se exprimă germanul, a scris un studiu despre importanța morală a poeziei și misiunea ei în zilele noastre. Studiul apare acum în feuilletonul „Gazetei Transilvaniei”.

Ca mai toți literații din România consideră și dl Străjanu în studiul acesta filosofia materialistă de unu ce ridicat presté ori ce încoșă, de unu rezultat așa dicându matematic ală filosofiei, asupra căruia nu mai încapă nici o dispută.

Unu din cetitorii nostri, cari pöte n'au nici timp, nici voe a se ocupa cu chestiuni de aceste, voru întreba, ce este acea filosofie materialistă?

Răspundându pe scurtă dicem: Filosofia materialistă este sistemul acela, care cercă a espica totu, ce se întâmplă în lume, chiar și pe om și viața lui, numai din mișcarea

materiei. Materia aședată în o formă anumită în urma mișcării dă o pötră, aședată în altă formă dă o plantă, în altă formă dă unu animal, și érá în alta dă pe om. Afară de materie și de mișcările ei nu există nimic, nici Dumnezeu, nici suflet.

Nu este altcum sistemul acesta nou. A jucat rolă chiar și la Grecii antici. Nou este numai aparatul științific, ce-l folosesc astăzi, mai cu seamă de când francesul Comte i-a format unu mod nou de purcedere în așa numita filosofie pozitivă.

În studiul amintit mai sus dl Străjanu în conformitate cu sistemul materialist se exprimă astfel: „*Ființele organice începându dela plantă până la om sunt pentru fiziolog totu atâtea grămădi de celule, cu forme și funcțiuni deosebite, asemenea unor mașini mecanice. Érá viața este unu proces chimic. . .*” Apoi mai la vale: „*Însu-și sufletul . . . devine sub percepțiunea dinafară a psihologului o serie de acțiuni și stări ale conștiinței născute din sensațiuni. Și sensațiunile se reduc și ele la grupe de vibrațiuni și mișcări moleculare ale sistemului nervos, causată prin impresiunile primite dinafară.*”¹⁾

¹⁾ »Gazeta Transilvaniei« Nr. 265—1894.

Dacă desbrăcăm aserțele aceste de stilul erudit, atunci în stilul popular dl Străjanu susține, că:

1. Viața omului este urmarea unui proces chimic ală materiei din om. Ajungându materia în forma, ce o are trupul omenesc, produce unu efect, ce-l numim viață, când omul vede, aude, simte și cugetă, chiar așa, pe cum în prafu de pușcă ajungându materia în forma lui, are efectul, că dacă se aprinde, bubue, sparge, rănesce și omoră. Pe cum în prafu de pușcă nu este unu suflet, care produce efectele aceste, ci numai materia, chiar așa și în om. Numai unu barbar, care n'a vedut nici odată efectele prafului de pușcă, când le vede mai întâiu, își inchipuesce, că în el este ceva spirit, care le produce. Așa și cu omul. Omenii fără cultură în timp trecuți credeau, că viața în om nu o pöte produce decât unu spirit, ce e în om. Astăzi lumea a trecut presté stadiul acesta. Astăzi și fără spirit pöte esplica viața omului din materia din om, ca și efectele prafului de pușcă din materia din el.

2. Mai susține dl Străjanu, că atunci, când de pildă audu, nu se întâmplă alta, decât ceva dinafară face, de vibrăză, trê-

rantate prin lege, și guvernul le pune de archierei, pe cine doresce, fără ca să mai întrebe de autonomia lor bisericească. Ei afară de aceea sunt ca și Sașii din Ardelu numai o mână de omeni, dară au știut să-și elupte în trecut o poziție privilegiată față cu Românii și au știut să se folosescă bine de împrejurarea aceea, că o parte a Românilor e de o lege cu ei. Ce au fost Sașii pentru Românii din Ardelu în privință politică, aceea au fost Sârbii pentru Românii din Banat în privință politică și pentru toți Românii neuniți din regatul Ungariei și în privință bisericească. Numai cu greu au putut Românii să se emancipeze de sub acești stăpâni ai săi. S'au emancipat, dar stăpânii lor de odinioară nu pot să uite, că au fost stăpâni. De aceea ei nu pot să ne fie amici sinceri. Ori cât de cordială s'ar păre apropierea Sârbilor de Români întâmplată în anii din urmă, ea e numai apropierea unor persoane singurate și de totu sporadice, ér nu a poporului sârbesc întregu. Ér noi cu înțelepciunea noastră politică voim, să-i facem cu de-a sila, să ne fie prietini!

Încă și mai neînsemnați sunt Slovacii. Ei sunt mai mulți decât Sârbii și Sașii, dar sârtea lor a fost de așa, câtă afirmarea lor dela Magiari atât în privință politică cât și în privință bisericească este desevarșită. Clasă inteligentă nu au. Omenii, cari se ridică din sinul lor la ore care gradul cultural, servesc numai spre a spori clasa inteligentă a Magiilor. Pe degete se pot numera acei Slovaci inteligenți, cari nu o facu acesta.

Să mai grăim și despre Rutenii și despre Germanii din Ungaria proprie? Credem, că asta e de prisos. Ei nu au grije de luptele naționale, nu au nici o aspirație națională, și elementul lor

inteligent nu este alu lor, ci alu Magiilor.

Unde ne sunt dar aliații firesci între naționalitățile nemagiare din Ungaria? Amu dori, să-i găsim, dar nu-i găsim nicăiri.

De ce afectăm așa dar simpatie atât de sentimentală față cu celelalte naționalități nemagiare din Ungaria? Pentru ca să băgăm spaime în Magiari? Ca și cum Magiarii nu ar cunoște mai bine decât noi slăbiciunea acestor naționalități!

Un balast ne sunt naționalitățile acestea, cu cari ne încărcăm noi înși-ne de bună voe, pentru ca să ne opăcim noi înși-ne de bună voe.

În Ungaria afară de lupta Românilor nu decurge altă luptă de emancipare națională. Cum se va sfârși lupta acesta, scie numai bunul Dumnezeu. Noi înse putem să nutrim numai o dorință demnă de un popor creștin și civilizat: putem să dorim numai, ca ea să se sfârșescă nu prin armele, cari le dă omenilor ura în mână, ci printr'o înțelegere pacinică dintre noi și dintre Magiari, printr'o înțelegere, care să nu fie umilitoare pentru Magiari, dar să ne îndestulescă și pe noi și să ne oferescă garanțele de lipsă pentru existența noastră națională. Dorim, ca înțelegerea acesta să se realizeze cât mai curând. Ne întrebăm deci, cu ce pote să contribuie la realizarea acestei dorințe iluzionarea de noi înși-ne cu alianța naționalităților nemagiare? Ne vom deda pe încetul cu iluzionarea acesta așa de tare, cât în sfârșit nu ne vom pute închipui mai mult emanciparea noastră națională fără de emanciparea celorlalte naționalități, pe cându lor nici prin minte nu le trece, să începă luptă serioasă pentru emanciparea sa proprie. De ce să ne împedăm deci reușita silințelor noastre

de dragul altora, cari nu vor să scie nimica de dragul acesta? De ce să potențăm antagonismul dintre noi și dintre Magiari imbulzindu-ne de advocați necheamați ai unor naționalități, cari se simțesc bine în asupra sa din partea Magiilor ori rabdă cu apatie asupra aceasta?

Partidul poporului. — Reformele politice-bisericești ale guvernului liberal-radical între numărósele efecte dezastróse au și acel efect bun, că au deșteptat în creștinii conștiința de sine provocându-i, să scuture de pe grumazi rușinosul jug al sistemului de guvernare jidano-francmasonu. Spre scopul acesta s'a început organizarea unui partid politic nou, care să stea pe basa principiilor creștinesci și să promoveze adevăratele interese ale poporului, éră nu interesele de clică.

Liniaentele principale ale programului de acțiune, ce și-l va statorni partidul popular, sunt următoarele:

1. Partidul popular ca o dezvoltare a constituției pretinde lărgirea dreptului electoral, noua arondare a cercurilor electorale, introducerea votării secrete și în fiecare comună, instituirea unei judecătórii independente cu privire la validitatea alegerilor, și ca legile votate în dietă să corăspundă voinței națiunii, să se introducă votarea poporului astfel, cât dacă ar pofti a deca parte a alegătorilor, fiecare proiect de lege votat de parlament înainte de sancționare să se supună votului secret alu poporului.

2. Partidul poporului pretinde, ca clasa producătoare, ce constituie națiunea, prin legi înțelepte să se bucure de scutul statului, deci să nu potă fi esecuate aparatele țeranului, de lipsă la economie, pe cum nici instrumentele industriașului; dările, cari apasă ați mai alesu clasa producătoare, să se ecilibreze prin contribuțiunea pusă pe neguțatori și capitaliști. Pretinde mai departe contribuțiunea pe operațiunile de bursă și di-

mură nervii auzului, când vedu, tremură nervii vederii, cându mă dore ceva, tremură nervii locului acela. Suma tuturor vibrațiilor acestora este sufletul omului, ca și la o mașină de pildă. Suma tuturor mișcărilor rótelor din mașină produce atari efecte, cât ni-se pare, că în ea lucră un suflet. Și popóre neculte, cându au vedutu mai întâi locomotivul, au cređutu tare, că în ea este un suflet, pote chiaru dracul, care o mișcă.

Lucrurile aceste le susține dl Străjanu ca pe nise lucruri, pe cari știința le-ar fi probat așa de limpede, ca și că doi cu doi fac patru.

Și chiaru acesta ne dore, că dl Străjanu, ceea ce este numai un lucru de modă prin România, espune cetitorilor săi ca un lucru ridicat cu ajutorul științei moderne preste ori ce îndoelă.

Au progresat, ce e dreptu, științele fizice fórt mult în timpul mai nou. Cu deosebire fiziologia a fă utu progrese admirabile. Cu tóte aceste înse nici cu un fir de pėru nu este știința de astăzi mai capabilă ca filosofii anticii grecii materialiști a esplica numai din materie aceea, ce numim noi în omu viață și sufletu. Ci și astăzi ca și atunci rămăne omul enigma cea mai mare, dacă pe lângă materia din trupul lui nu mai admitem încă un principiu divers de materie, pe care limba omenescă îl numesce sufletu.

Vom lăsa în loculu acesta să vorbescă nu moda, ci fiziologii germani cei mai de

valóre de astăzi, pe cari dl Străjanu ușor îi pote consulta.

Înainte de tóte înse premitem principiul, că în lumea acesta manifestarea sufletului este condiționată dela existința trupului în o formă anumită, fără de care fi este imposibilu a se manifesta. Virtuosul pe violină nu-și pote manifesta virtuositatea sa fără violină. Înse pentru aceea virtuositatea nu e în cântecul violinii, nici în corde, ci este în virtuosu. Așa sufletul nu se pote în lumea acesta manifesta fără trupul. Înse pentru aceea nu trupul este sufletul, ci numai organul lui.

Toți fiziologii de renume recunosc, că de amu cunoște ori cât de bine tóte mișcările din trupul omenesc, ce se întâmplă la fiesce care simțire, totuși e absolutu imposibilu a arăta, cum se prefac mișcările aceste în omu în o simțire ore care anumită, dacă în omu nu mai este și un alt principiu divers de trup.

Începem mai întâi cu filosoful și fiziologul Lotze, care astfel se exprimă:

„Saltul dela elementul din urmă materialu, ce-lu putem ajunge, până la începutul dintăi alu simțirii, este totu într'o formă de mare, și de abia va nutri ore cine speranța deșartă, că o știință mai perfectă va afla o trecere misterioasă, unde cu o claritate câtă mai simplă ni-se impune imposibilitatea unei treceri.“¹⁾

¹⁾ Microcosmos Ed. 3. pag. 165.

Mai claru vorbesce un alt fiziolog de renume, G. H. Schneider.

„Să punem casul,“ dice elu, „că putem determina toți nervii, prin a căror iritare se nasce în noi senzațiunea cutare și cutare, și putem constata natura iritării pentru fiesce care senzațiune, — totuși nu am cunoște altceva decât condițiunile dinafară ale senzațiunilor, și si atunci ar trebui să ne întrebăm, că de unde vine, de unu nere anumit în urma unei irități anumite produce cutare și cutare senzațiune. Chiaru și dacă am pute determina mișcarea caracteristică a moleculelor și atomilor în nervi pentru una fiesce care senzațiune, nici atunci n'am pute cuprinde, cum e cu puțință, că în urma unei atari mișcări se produce în noi un fenomen alu conștiinței, o senzațiune. . . . Conștiința nu este nici pe departe esplicată din funcțiunile nervilor, întru câtu îi cunoștem și-i putem cuprinde.“²⁾

Totu acesta o recunosc și fiziologul A. L. Herman, cându susține, că „pentru tractarea fizică a fenomenelor psihice ne lipsesc ori ce punctu de mănecare, de-órece acele nu pot fi așezate în nici unulu din conceptele fizice, ce le avem.“³⁾ éră fiziologul A. Fick spune categorice de multe ori, că „senzațiunile absolute nu se pot esplica pe cale fiziologică.“³⁾

Ne mai provocăm la o singură autori-

¹⁾ »Der thierische Wille« pag. 39.

²⁾ »Grundriss der Physiologie des Menschen« Ed. 4 pag. 5.

³⁾ »Lehrbuch der Anatomie und Physiologie der Sinnorgane«.

versele întreprinderi lucrative și asocieri pe acții; statorirea legală a timpului și lefel pentru lucrători și fixarea prețului pentru articlii principali de consumă, regularea institutelor de credit și alte legi pentru ameliorarea stării materiale a poporului.

3. În interesul păcii interne a patriei, pe lângă luarea în considerare a ideii unității statului, partidul popular pretinde observarea acurată a legii de naționalități și respectarea limbii naționalităților, pe cum și împărțirea lor deplină în constituțiune și în egala îndreptățire.

4. Pretinde partidul poral abrogarea legilor politice-bisericesci, a căsătoriei civile și a matriculelor de stat, luarea dela ordinea țilei a proiectelor de legi despre libertatea religioasă și recepțiunea Iudeilor. Pretinde, să se respecte autonomia protestanților și a greco-orientalilor inarticulată în lege, introducerea autonomiei catolice, așa câtă drepturile, ce emană din dreptul regesc de patronat și se deprind prin ministrul de culte și instrucțiunea publică cu privire la prezentare pentru beneficiile mai mari și la fondul de instrucțiune, să se străpună la comitetul central al autonomiei.

Aceste sunt principiile noului partid, cari deduse în praxă, și dacă nu armulțami deplină pe toți cetățenii, totuși ar pune capetă stărilor agitate de aci.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Conferența episcopescă convocată de primatele Vaszary s'a deschis Mercuri la 10 ore în palatul primatului din Buda. Numai doi prelați au cerut, să fie scusați dela participare, anume episcopul-cardinal Schleich și episcopul Dulánszky. Consultările au fost secrete.

Foile din Pesta află, că primatele ar fi ținut o adevărată filipică în contra proiectelor de legi politice-bisericesci. Elu rógă episcopatul, să afle modalitatea de luptă pentru viitorul, așa câtă legea despre căsătoria civilă să nu se pótă

tate, pe carea nu o va contesta nici dl Strájanú, și acesta este celebrul fisic berlinés Du Bois Reymond, care între cele 7 enigme, pe cari științele naturii nu le va pute nici când esplica, în locul alu cincile pune senzațiunile chiar și cele mai simple. ¹⁾

Acesta este rezultatul științei, nu materialismul ordinariu și nesciințic, ce e la modă printre mulți literați din România. Postescă dl Strájanú și consulte pe cei mai mulți fisiologi germáni, francesi și anglesi de renume, și se va convinge chiar deplin!

Ce urmăz de aci? Omul și până nu s'a ocupat cu scrutarea naturii, a crezut, că ființa omenescă e neexplicabilă numai din trup, ci în om trebuie să se admită încă un principiu nematerial divers de trup, adică sufletul. Și acum știința modernă profundă a naturii vine și susține și ea, că numai din trup omul este și rămâne în veci neexplicabil.

Nu este dară esistența sufletului adevărul acela sădit de Dumneđu în om, de care ori cât ar voi, să se depart negându-l, totuși nu se pótă, căci érá revine?

Da! esistența sufletului este adevărul acela alu religiunii naturale, pe care științele fizice ori cât de înaintate nu-l vor pute răsturna nici odată, dară nici odată!

esecuta, ci să rămână numai pe hârtie. Dice, că deși dînsul e omul păcii, totuși față de nisce legi atât de periculoase nu pótă să nu se lupte. În atari împrejurări preoțimea nu pótă renunța la lupta politică.

Episcopatul va înainta la Corónă un protest, după ce protestul Papei e deja la regele.

Nefind până acum cunoscute dispozițiunile cu privire la executarea nouelor legi, episcopatul încă nu și-a determinat în detaliu planul de luptă.

Episcopatul nu s'a ocupat în special cu organizarea politică, ci așteptă, să vadă mai întâi, cum va succeda organizarea partidului popular.

Roma.

Pe cum se scie, cestiunea bisericilor orientale formeză una din grijile principale ale Sfintului Scaun apostolic. Lui „Pol. Corr.“ i-se scrie din Roma, că Sfînția Sa s'a adresat la „Societatea pentru lățirea credinței“ din Lyon, pentru ca să facă colecte spre a se ridica seminare pe sama orientalilor. Sperăm, că dorința Sfînției Sale va fi implinită.

Nu de mult Pontificele a făcut planul de a institui o ierarhie regulată și în China. Spre acest scop s'a pus în conțelegere cu guvernul frances, care deprinde protectoratul asupra catolicilor în Orient. La început guvernul republicei s'a arătat binevoitor față de planul Papei, dară mai târziu — pótă vedend stările anormale din China — a declarat, că de o cam dată planul acesta nu se pótă executa.

Celebrul astronom, părintele Densa, directorul institutului astronomic din Vatican, a repositat în 14 a. c. în etate de 60 de ani. Elu a fundat revista „L'Osservatorio Astronomic“. a redigeat „Bolletino mensuale meteorologico“ și a lucrat pentru înființarea societății meteorologice italiene, a cărei președinte a fost din 1882—1885. Mórtea lui este o mare pierdere pentru biserică și pentru știință.

Revistă politică.

Afaceri interne.

După o discuțiune de două săptămâni s'a terminat dezbaterile generale asupra budgetului ministrului de agricultură. Cu această ocaziune au vorbit mulți bărbați competenți în cestiune arătând cauzele crizei agricole și recomandând mijloce salutare pentru vindecarea ei. Guvernul înse, care este înhățat la carul mare al capitalismului, se pare, că nu are nici voința, dar nici capacitatea de a sana relele, ce bântue poporul agricol. Ce privește pe actualul ministru de agricultură contele Festetic, elu primind portofoliul, la care nu se pricepe, dovedesce, că și-a greșit cariera.

În ședința colectivă a membrilor ambelor corpuri legislative s'a ales br. Radvánszky Béla, ginerele lui Tisza Kálmán, de custode alu coróniei.

Crisa ministerială nici prin sancționarea reformelor bisericesci nu se pare rezolvată. Acesta o constată chiar și foile, ce sta în serviciul guvernului.

Se crede, că situațiunea se va limpezi în luna viitoare.

Foia oficiosă anunță, că numărul din 18 Dec. alu organului oficios „Országos Törvénytár“ publică articlii de lege din 1894 XXXI despre dreptul matrimonial, XXXII despre religiunea pruncilor și XXXIII despre matriculele de stat. Așa dară acum sunt legi în totă forma reformele bisericesci votate până acum. În clerul și poporul catolic deja s'a început o vie mișcare spre a împedca prin mijloce legale executarea nouelor legi și eventualu a efectui abrogarea lor.

România.

În cameră decurge de o săptămână discuția generală asupra răspunsului la mesagiul tronului. În această discuție s'au adus înainte mai toate cestiunile actuale mai importante. S'a vorbit despre criza agricolă, de care nici România nu e scutită, despre descrescerea populațiunii, care se aduce în legătura cu alcoolismul. Mai mult s'a vorbit despre politica esternă și în legătură cu acesta despre cestiunea națională. În această cestiune au vorbit cei mai celebri oratori ai opoziției ca Stoicescu, Delavrancea etc. și ai partidului guvernamental ca Filipescu, ministrul Lahovari și alții. Toți constată, că nemulțămirea noastră sunt legitime, și că ar fi de dorit, ca Magarii să ne implinescă justele pretensiuni. Se înțelege dela sine, că opoziționalii pot vorbi mai liber, pe când reprezentanții guvernului trebuie să-și măsore cuvintele spre a nu provoca susceptibilități în Viena și Budapesta. Dl ministru de esterne declară, că nu va suferi amestecul străin în afacerile interne ale României, dară a interveni pe cale diplomatică în favorul nostru încă nu-i este permis.

Germânia.

Noul cancelar prințul Hohenlohe a pășit în parlament mai întâi în 11 a. c. Cu acea ocaziune a declarat, că venind la putere nu are de căgătu, să schimbe sistemul urmat de antecesorul său. Angajamentele luate de acesta va satisface. Accentuează cancelariul necesitatea reformei finanțiare, manținerea politicii coloniale, întărirea marinei, promite, că va sprijini agricultura. Pe terenul social în locul primu va fi protecțiunea celor slabi. Se va silii, să manțină pacea între stat și biserică. (Ore când și dsa era Kulturkampfstu.) Discursul prințului a întâmpinat aprobare generală.

Cererea de urmărire în contra deputatului socialist Liebkecht a respins'o parlamentul.

Parlamentul a început Lună discuția proiectelor în contra tendențelor subversive. Secretariul de stat a declarat, că proiectul nu țintesce la înădușirea opiniunii publice, ci numai la infrinerea agitațiunilor socialiste, cari glorificând crimele vreă să răstorne ordinea socială.

Socialistul Singer a cerut amânarea discuției, de-orece nu s'au prezentat ablegați în număr suficient; ceea

¹⁾ Die sieben Welträthsel. Disertațiune ținută la 1880 în academia de științe din Berlin.

ce constatându-se, președintele a declarat, că nu se voru mai ține ședințe până în 8 Ianuarie 1895.

Italia.

Scandalosa afacere a băncii romane, numită și Panama italiană, în locu de a se termina numai acum se desvêlesce în tota golătatea sa. Fostul ministru Giolitti, acusat, că ar fi subtrasu mai multe documente cu ocaziunea investigațiunii în afacerea băncii romane, a predat acele documente unei comisii parlamentare, care în ședința din 13 a c. a parlamentului a propus publicarea lor.

Documentele publicate aruncă o lumină de totu tristă asupra liberalilor italieni și mai alesu asupra ministrului președinte Crispi.

Documentele publicate se estindu pe 30 de pagini și conțin: 1. unele dispoziții polițiale referitoare la investigațiunea în cesiunea banței romane; 2. mai multe epistole de ale lui Tonlongo, fostul directoru alu banței, scrise din închisore, cari compromitu pe multe persoane politice; 3. estrase din cărțile de agende ale banței. În unu raportu financiaru datatu din 31 Octobru 1890 se află următoarele poziții: S'au datu directorului banței pentru dl Crispi 50,000 lire fără cambiū; cambiū pentru Crispi de 10,000 lire cu scadența în 15 Ian. 1893, de 25,000 lire cu scadența pe 3 Febr. 1893, de 20,000 lire fără a fi însemnatu terminulu scadenței; s'au datu fără cambiū pentru Lemmi (marele magistru alu francmasonilor) 90,000 lire, pentru dna Livia Crispi 20,000 lire, pentru Lemmi 20,000 lire. Lui Grimaldi, fostu ministru de finanțe i-s'au datu 80,000 lire. Din datorita lui Crispi în 1888 s'au redusu 90,000 lire, în 1892 55,000 lire, era dnei Crispi i-s'au tertatu 3000 lire, care mai are unu cambiū de 14,000 lire și o datorie de 1969 lire. Cu totul a ridicatu soția lui Crispi 125,000 lire dela Banca Romană. Mai multe sute de mii de lire s'au împartitu la senatorii, deputații și oficialii mai cu influență din ministeru, pe cum și la alți omeni de al lui Crispi, toți liberali și francmasoni.

Descoperirea grozavelor hoții ale domnilor mari a provocatu o justă indignațiune în tota țara. Poporul e lățitu la pământu sub sarcina miseriei și a impositelor, și cel ce se geréză de fericitorii poporului, fură milioane din banii publici.

Crispi declară, că actele publicate nu ar fi autentice. Vêdendū, că va fi atacatu în parlamentu, a esoperatu dela regele prorogarea camerei pe timpu nedeterminatu. Deputații opoșionali în frunte cu fostul ministru di Rudini protestéză în contra prorogării camerei.

Panama italiană încă documentéză, că liberalii numai pe buze și pe hârtie au simțulu de umanitate, pe cându din anima și faptele lor a dispărutu cu totul acestu simțu nobilū.

Rusia.

Țarul Nicolau II din incidentulu războiului sale onomastice a împartitu mai multe distincțiuni mari. Între cei distinsii

suntū câțiva membri ai familiei imperiale. Mai surprindătoare se pare distingerea generalulu Gurko, despre care se credea, că a cădutu în disgrația împăratulu. Elu a fostu înălțatu la rangulu de mareșalū, dară totodată a fostu absolvatu dela oficiulu de guvernatoru alu Varșoviei, care oficiu l'a purtatū cu o energie prea mare, așa câtu era consideratu din partea bieților Poloni de unu adevêratu despotū.

Dimisionarea lui Gurko se interpretéză ca semn alu bunăvoinței Țarulu față de Poloni, pentru cari se va incepe o eră nouă mai fericită. Pe cum se anunță din S. Petersburg, contele Felix Tazacki a fostu numitu consilieru în ministerulu de agricultură, pe cându până acum în oficiile mai înalte nu se numia Poloni.

Împăcarea între Magiari și Slavi.

Sub titulu „*Împăcarea între Magiari și Slavi*” kossuthistul Rimler Gyula a publicatu unu interesantū tractatu în „Nouvelle Revue”. Rimler în anii trecuți a umblatu prin Rusia punendu-se în conțelegere cu persoane de mare influență spre a mijloci o alianță între Ruși, Francezi și Magiari. În tractatulu de față elu descopere unele din cauzele nemulțămirii naționalităților din Ungaria și recomandă și mijlocele, prin aplicarea cărora s'ar puté liniști naționalitățile. Fiindū tractatulu lui Rimler scrisu cu multu studiu și obiectivitate, — ceea ce e o raritate în scrierile Magiarilor referitoare la naționalități, — vom face unu scurtu estrasu din elu.

Ungaria, care în urma agitațiunilor interne este slăbită și e în pericolulu de a fi nimicită la cea mai mică adiare de vintu venită din afară, dezvoltarea sa actuală are de a și-o mulțami trecutulu său gloriosu realizatu prin unirea dintre Magiari și celelalte naționalități autochtone: Croați, Ruteni, Slovaci, Sârbi și Români. . . .

Nemulțămirea dintre Magiari și celelalte naționalități datéză dela 1825, fiindcă de atunci au începutu a se purta Magiarii față de ele ca nisce învingători îmbrăcați. . . . Absolutismulu austriacu dela 1849—1861 a tiranisatu de o potrivă pe Magiari și nemagiari. Între anii 1861—66 conducendū destinele Ungariei bărbați ca contele Vay, Georgiu Majláth și br Lonyay, naționalităților le-a mersu bine. Acești bărbați, dacă ar fi statu mai multu la guvernū, ar fi creatu o lege de naționalități, care ar fi mulțamitu pe toți.

Contele Andrássy, care voia să ajungă totul prin forța brută, și mai multu Tisza au contributu la dezvoltarea șovinismulu și au creatu situațiunea de azi, care pôte ave ca urmare nimicirea Ungariei.

Referitoriu la Români scrie Rimler, că Românil din Ungaria suntū tractați și în ziua de azi ca paria, bun de a solvi imposite și de a da soldați. Suprema lor nemulțămire este dară explicabilă. Adresându-se ei la împăratulu Austriei pentru vindecarea relelor, la totu casulu au greșitu, dară pentru acesta e responsabilu Colomanu Tisza împreună cu mamelucii săi: „Qui est causa causae, est causa causati.”

Măsuri teroristice nici cându n'au fostu de natură de a convinge pe cineva; prin ele

celu multu se poté ajunge învingeri pirrhone. De altcum dacă ministrii magiari se ducū nu a rare ori în audiență la Viena, ba și în Ischl, atunci și Românil suntū a se escusa pentru predarea Memorandulu lorū la Viena.

Prin pactulu dela 1867 constituția ungară a fostu de iure restabilită în totu cuprinsulu ei, de facto înse numai pe jumătate. Cu Croații s'a aflatu unu modus vivendi priu autonomia lorū. Pentru Ruteni, Slovaci, Sârbi și Români s'a făcutu la 1868 legea „despre egala îndreptățire a naționalităților”, care nu a mulțamitu nici naționalitățile nici pe Magiari. Ea da naționalităților de totu puțin. Din contră Magiarii, socotindu-se a fi chemați, să deprindă o egemonie asupra celorlalte popóre, conduși de tendințe de asimilare, în curêndu au aflatu prilejū de a nu esecuta și de a desconsidera legea de naționalități. Se spune, cum Magiarii, cu desconsiderarea legii și a principiilor pedagogice, se încercă a magiarisa cu forța prefăcendū școlile nemagiarilor în ateliere de magiarisare.

Ținerea de adunări populare se interdice nemagiarilor sub pretextulu, că și străini ar puté să iea parte la ele. A opri înse sub unu pretextu de nimica adunările populare pentru nemagiari, cari nici altcum nu suntū reprezentați nici în congregațiunile comitatense, nici în parlamentu, este unu actū de violență menitu a discredita acéstă instituțiune liberală.

Ce privesce esercitarea dreptulu electoralu, naționalitățile nemagiare asemenea se află într'o poziție puțin de invidiatū.

În Transilvania cercurile electorale suntū astfel împartite, câtu 60—80,000 de Români abia potū să alégă unu deputatu pentru parlamentu, pe cându 4—5000, ba une ori și mai puțin Magiari au aceeași îndreptățire.

Pasivitatea se impune nemagiarilor, pentru că candidaților naționali le este imposibilu a străbate în cercurile subminate de teorismu și corupțiune. Așa numitul regimū liberalu oprimeză pe tota linia pe nemagiari, sprijinindu-se în acéstă procedere nedreptă pe Austria și pe imperiulu germănu, care stă în fruntea triplei alianțe, nevoindū a înțelege, că elu lucră „pour le roi de Prouse”.

De resolvirea cesiunii de naționalități numai atunci pôte fi vorba, cându actualulu regimū pseudoliberalu, care se baséză pe corupțiune și minciună, va fi dispărutu de pe scenă.

Corifeii regimulu ungurescu vedū mântuirea Ungariei în continuarea opresiunilor față de nemagiari. Dară pericolulu eminentu pentru state nu stă în diferența națională, ci în înmulțirea socialistilor, cari inclină spre anarhie.

Dl Wekerle se pricepe la ironie, cum arată următoarele stereotipe cuvinte: „Arătați-mi unu român magiarisatu cu forță.” Dinsulu ar ave dreptate, dacă sub forță ori violență s'ar înțelege, că să taie limba unui român și să o înlocuésă cu limba unui magiar. Se scie înse, că sub violență e de a se înțelege ori ce acțiune ilegală, prin urmare și acelu terorismu împămîntenitu de guvernū, care pe de o parte își bate jocu de tote legile favorabile nemagiarilor, érá de altă parte cercă a suprima justa loră reacțiune.

Reflectandū Rimler la călătoria lui Wekerle spre a visita esposiția polonă din Lem-

berg, scrie: „Ar fi interesantă a sci, dacă cu ocaziunea vizitei sale în Galiția a cugetat dîl Wekerle, că regatul polon, odinioară cu totul independent și atît de puternic, a fost nimicit prin șovinism politic, care prin violentarea națională și religioasă a Rușilor a avut ca urmare anarhia și corupțiunea? Reamintirea acestui fapt ar fi fost instructivă pentru acela, care se încercă a crea în Ungaria acelea stări, cari au îndreptățit pe regele Prusiei, să propună împărțirea Poloniei.”

Despre Rusia țice Rimler, că nu are intențiunî de cucerire. Kossuth i-a oferit marelui duce Constantin corona Ungariei, dar acesta nu a voit, să o primescă. Mai departe justifică răpirea Bésărabiei și apoi combato pe publicistul magiar Ábrányi, care în o convorbire cu ministrul rusec Witte s'a încercat, să justifice magiarisarea.

Asimilațiunea, țice auctorul, însamă desnaționalizarea unui popor prin altul, în general a unui popor mai slab prin altul mai tare. Acesta nu are să se întimple prin violență, ci are să o îndeplinească sau preponderanța numerică sau superioritatea de cultură a unui popor față de celalalt.

Ȋice, că Germania se nisuesce a-și mări influența în Ungaria și pe peninsula Balcanică. Apoi adaugă: „Din momentul, cînd conștiința Magiarilor și a Slavilor s'ar deștepta, că dînșii au în Germania unî inimic comun, și unî amic comun în Franța și Rusia, din acel moment s'ar efectui apropierea între Magiari și Slavi.” Cuvintele sfôrăitoare de „panslavism” și „dacoromânism”, țice, că sunt o invențiune germană.

Slavii și chiar Românii din secolul al IX au fost credincioși soți de arme ai Magiarilor în contra Germanilor.

În fine recomandă, ca aristocrația și inteligența magiară să se alătore la partidul independentist și să răsôrte partidul pseudoliberal, care domnesce ađl.

Colecta pentru gimnaziul din Blașii.

Suma din nrul 45.	fl. 20586.73
<i>Demetriu Coroian</i> protopopul Sarvadului diecesa Gherlei a colectat din Eriu Suduriu dela:	
Ioan Bruchental preot . . .	fl. 1.—
Vasilu Suth	—10
Ioan Iuhaz bętr.	—10
Ioan Iuhaz tinęr.	—10
Radu Grigoriu	—10
Maria Boconicios	—10
Ana Cosma	—20
Petru Puiac	—20
Ioan Falosi	—30
Georgiu Chira	—10
Vasilu Farcu	—20
Alexandru Siles	—10
Mihail Nistor	—10
Georgiu Erdeli	—40
Irimi Flőre	—50 fl. 3.60
Acela și a mai colectat dela:	
Georgiu Filepp	1.20
Ioan Fulepp	1.—
Verdes Flőre	2.80
Demetriu Coroian prot.	2.—
Georgiu Mődi preot	1.—
Patriciu Lobonț preot	1.—
Ștefan Cucu preot	1.—
Augustin Pop preot	—50
Vasilu Sfura preot	—50
Emiliu Lobonț preot	—50
Ioan Pop preot	1.— fl. 12.50
<i>Tit Procopian</i> profesor în Galați mai trimite lei 5.— fl. 2.47	
<i>Artemiu Codarcea</i> vprotop. Giurgeului a mai colectat din parochia Bilbor dela:	

Ioan Tăslăuan preot	1.—
Vasilu Trimbițaș inv.	1.—
Gavril Filipescu	1.—
Csató Lajos	—20
Alex. Stan subprim.	—40
Nicolau Cifrea I. A.	—20
Șașca Tőder	—50
Petru Hangan I. Nicolae	—05
Smilovics Iczig	—30
Ioan Mera	—10
Tőder Stan	—10
Ioan Stan gosm.	—10
Vasile Stan I. Iuon	—10
Sandu Stan	—10
George Hărlav Ștef.	—10
Petru Voda	—10
Grigore Stan I. Alexa	—10
Stan Ilie I. G. I. Const.	—10
Grigoraș Stan	—50
Stan Vas. Leonte	—10
Stan Alexa	—10
Stan Gavrilă Todorii	—10
Stoica Iuon	—10
Mera Sandu	—10
Cifrea Gavrilă I. T.	—10
Stan Vas. I. Const.	—20
Hărlav George I. T.	—20
Ioan Parasca	—40
Pui Gavrilă	—20
Hangan Gavrilă	—20
Vas. Hărlav	—20
Grigore Stan frunză	—10
Dochița Hărlav	—10
Iuon Dumăraș	—20
Vas. Cifrea a Irinii	—10
Stan Tőder Leonte	—20
Vălean George	—10
Avram Vas. a lui T.	—10
Avram Vas. a lui D.	—10
Stan Niculița	—10
Stan Iuon I. Ștef.	—10
Hărlav George bulih.	—10
Stan Gavr. Const.	—20
Platon Gavril	—20
Hangan Gavril a Nech.	—10
Hangan Vas. I. Ștefan	—20
Vălcău Petru I. Sim.	—50
Pantea Gavril cuza	—20
Lőbl Aron	—20
Parasca Ilie I. Nichifor	—20
Parasca Irimie	—10
Moricz Josipovicz	—20
Hangan Chirilă	—20
Vălcău Buca	—20
Rața Gavrilă	—20
Stan Vas. I. Andrei	—10
Stan Dumitru Leonte	—10
Hărlav Iuon Vărarii	—10
Stoica Anisia	—20
Runcan Tőder	—10
Silivaș Vasile	—10
Vălcău Iuon Săndor	—10
Hangan Dănilă	—10
Stan Petru Leonte	—20
Murășan Iuon	—10
Stan Pascu I. Vasile	—20
Avram Ilie I. Tőder	—10
Cifrea Iacob	—10
Truița Mihailă	—20
Stan Gorea I. Iuon	—20 fl. 14.05
Suma fl. 20619.35	

Noutăți.

Î. P. S. Dr. Victor Mihályi de Apșa, noul nostru Mitropolit, Marți a făcut la Nuntiatura din Viena profesiunea de credință prescrisă de conciliul Tridentin. Mercuri a luat parte Î. P. Sa la conferința episcopescă din Budapesta. — În Viena tinerimea academică română prin o deputațiune condusă de dl Drd Tilea și-a descoperit Esceleței Sale simțemintele de iubire și reverință. Deputațiunea a rămasă încântată de primirea simpatică și binevoitoare a înaltului demnitaru bisericesc.

Procese politice. Dl Georgiu Moldovanu, care în cele din urmă trei procese ale „Foil Poporului” a fost condamnat la 8 luni carcer de stat și la 3 luni închisore ordinară, s'a prezentat Mercuri înaintea tri-

bunalului din Clușă la pertractarea pentru acumularea pedepsei. Tribunalul i-a acumulat'o în 9 luni temniță ordinară. Contra acestei sentințe dl G. Moldovanu a insinuat apelare. Totu atunci s'a întimplat și cumulara pedepsei dlui Balteșu la 4 luni temniță ordinară. Ambii condamnați au fost deținuți îndată.

Comitetul fondatorilor „Dreptății” au ținut Duminecă o ședință sub presiul dlui Dr. Alexandru Mocsonyi, luând în unanimitate următoarele concluse: 1. Raportul administrativ financiar al delegatului Pavelu Rotariu se aprobă. 2. Ȋnuta diarul „Dreptatea” se aprobă necondiționat. 3. Bureaul comitetului este îndrumat, să ia toate dispozițiunile necesare în privința proceselor de presă ale „Dreptății”.

Suirea pe tronul a țarului Nicolai II s'a notificat oficiosu Monarchului nostru în 17 a c. prin generalul rus Puschin ca trimis estrordinariu. Regelu Romăniei s'a notificat prin prințul Krapotkin.

Dl Dr. Zosim Chirtop, depunendă cu succes strălucit censura de avocat, și-a deschis cancelaria advocatuală în Câmpeni.

Dintre preoții întemnițați la Clușă încă 7 și-au împlinit pedepsa și au părăsit temnița, mai rămăndu acolo numai unul, care încă va scăpa în zilele acestea.

Procesul „Zastavei”. Diarul sêrbesc „Zastava” din Neoplanta, pe cînd în Clușă decurgea procesul Memorandului, a scris un articol intitulat „Narodosna Golgota” (Golgota naționalităților). În acest articol se țice, că în Clușă au stat pe banca acusațiilor naționalitățile nemagiare, căci lucrul, pentru care a stat înaintea justiției întregu comitetul național românesc, care reprezintă întregu poporul român, de o potrivă privesce pe toți nemagarii. Dănd un estras din Memorand țice, că postulatele Romănilor cuprinse în el sunt și ale Sêrbilor și Slovacilor. — Acusa a susținut'o procurorul Dobák, care debacheză în contra „Memorandului” și a „Replicei” dovedind, că nu-i în clar cu conținutul lor. Acusată a fost Milan Popovic, redactorul „Zastavei”, ca responsabil pentru articol. Ca apărători s'au insinuat avocații M. Stefanovic (Slovac) și Cor. Brediceanu. Președintele inse numai pe cel dintăiu l'a admis. — Apărătorul în un discurs strălucit respinge aserțiunea procurorului, că Memorandiul ar fi trădător de patrie. El a fost ostindit pentru un delict. Aserțiunile „Replicei” sunt însoțite de doved plausabile, și nimeni n'a înfrânt până ađl nici una din ele. Cînd s'a publicat articolul incriminat, procesul Memorandului era numai în pertractare. Estrase din Memorand au adus toate foile. Articolul incriminat nu cuprinde chiar nimica în contra națiunii magiare. Totu, ce se scrie acolo, se referesce la guvern și la sistemul de guvernare. — Deși procurorul nu a putut refrange nici unul din motivele aduse de apărătorii pentru achitarea acusatului, juriul totuși cu unanimitate l'a declarat de vinovat, ęră tribunalul l'a condamnat la un an și jumătate de carcer ordinar, la 500 fl. amendă și 63 fl. spese procesuale. Condamnatul a fost deținut îndată.

Musica sêrbescă în capitala Ungariei. Societatea teatrală reg. și încă o societate de cîntări din Belgrad are să facă în currendu o excursiune la Budapesta spre a concerta. Magarii salută cu bucurie venirea artiștilor din regatul Sêrbiei, dară Sêrbii de aici, cari trebuie să sufere caprițile șovinismului, se indignă de pașul fraților lor din Belgrad. Tinerimea universitară sêrbescă dela universitatea din Budapesta în o conferință a reprobat acel paș și a enunțat, că nu va lua parte la primirea societăților amintite.

Cas de mörte. Aureliu Balinth, parochu gr. cat. în Lita română, în 30 Novembre a repositat în al 31-lea an al vieții și al 5-lea al preoției.

În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

C.

Jurații Scaunului și Titorii Mitropoliei.

(Continuare.)

Catalogul și divisiunea oficialilor episcopesci în resăritu. Seria și cercul de activitate al oficialilor episcopesci din resăritu se cuprind în mai multe cataloage vechi. Între aceste mai însemnate sunt trei.

Celul dintâiu este după Zishmann, care l'a alcătuit mai cu samă din cataloagele lui Goar în Euchologion, din catalogul cuprins în responsul episcopului Ioan din Citrus către mitropolitul Constantin Cabasilas din Dyrachiū, și din un catalog al mitropolitului Gerasim din Argolis cuprins în sintagma Grecilor.

Al doilea este catalogul lui Codin Curopalata din secolul al 14-lea în opul de officii Constantinopolitanae ecclesiae.

Al treilea este catalogul cuprins în Pravila românească edată la Tergoviște.

Rangul oficialilor episcopesci atrna dela locul, ce era asemnat fie-căruia în altariū, cându celebra episcopul.

În biserică oficialii ședeau despărțiți în două clase, dintre cari una șede de laturea dreptă și se numea chorul drept (ὁ χορὸς δέξις), ăra cealaltă de-a stânga, și se numea chorul stâng (ὁ χορὸς ἐνωώνυμος). Cei din chorul drept erau împărțiți în dignitari mari (τὰ ἀξιώματα μεγάλα, τὰ ἀρχοντικά μεγάλα) și în dignitari mici (τὰ ἀρχοντικά μικρά). Dignitarii cei mari erau împărțiți în grupe de câte 5, numite Pentas. Singură întâia Pentas cuprindea 6 dignitari. Vom vedea acum pre scurtă atribuțiunile fiecărui oficial episcopesc.

Chorul drept.

Dignitarii mari.

Pentada I.

1. **Economul** administra averea bisericească după inviațiunile episcopului, plătiea pre ceialalți oficiali episcopesci și împărția săracilor, văduvelor și orfanilor elemosina. Elu era datoriu a da samă episcopului despre manipularea averii bisericesci, precum și jurisdicțiunii civile competente. Dacă mai erau și alte biserici afară de cea episcopescă, economul avea dreptul de inspecțiune și asupra administrării averii bisericilor acestora. Pre timp de sedisvacanță economul administra episcopatul vacant. Cându celebra episcopul s. Liturgie, economul îmbrăcat în stichariū și orariū sta de-a drepta.

2. **Sacellariul** era inspectorul averii mănăstirilor de bărbăți. Pre lângă aceea avea dreptul de inspecțiune și asupra vieții interne din mănăstiri, și dicta asupra călugărilor și pedepse mai micuțe. Oficiul sacellariului s'a contopit mai târziu în oficiul archimandritului. Cându episcopul celebra s. Liturgie, sacellariul sta de-a drepta lângă economul îmbrăcat în stichariū și orariū.

3. **Skevofilacele** grigiea cărțile, ornatele și vasele sacre ale bisericei, și preste totu se ingrigiea de curățenia și frumseța bisericei și de cultul divin. Afară de aceea grigiea de bisericile vacante, și propunea preoți pentru umplerea lor. Mai cu samă la serbători deslega inoelile liturgice ale preoților. Cându celebra episcopul, elu nu se îmbrăca, ci sta lângă sacristie, în carea se conservau cărțile, ornatele și vasele sacre, și le da cându era lipsă.

4. **Cartofilacele.** Oficiul cartofilacelui era unul din cele mai însemnate. Canonistul Balsamon a scris numai despre cartofilace și protecdic un tractat întreg. Elu era cancellariul episcopului, care compunea ordinațiunile și documentele episcopesci. Elu corespundea cu guvernul civil, deslega inoelile canonice, suplinia pe episcopul în predică, era referent în cauzele litigiöse, ducea presiul în tribunalul episcopesc, cându episcopul era împedat, supraveghia purtarea morală și oficiösă a tuturor preoților, da licenție de căsătorie, da preoților străini facultate de a pute celebra, esamina pe ordinanți, și îi presenta episcopului spre ordinare, ăra în timp de sedisvacanță elu chema pe episcopii îndreptățiți la alegerea noului episcop, în ședințele consistoriului episcopesc cartofilacele se ingrigiea de ducerea protocolului, și cetia documentele, și preste totu grigiea de arhivul episcopesc, și scriea cronica episcopatului. Dacă cerea lipsa, atunci cartofilacelui i-se dau și oficiali ajutatori. Cându episcopul celebra s. Liturgie, cartofilacele chema pre ceialalți preoți la cuminecare.

5. **Saceliul** avea dreptul de inspecțiune asupra averii mănăstirilor de femei precum și asupra disciplinei în ele, și afară

de aceea și asupra institutului correctoriu al episcopului. Mai departe avea dreptul de a visita toate bisericile supuse episcopului, și a se informa cu ocaziunea acăsta despre purtarea preoților, cu care ocaziune pre cale administrativă putea dicta și pedepse mai mici.

6. **Protecdicul** era o specie de avocat al săracilor și asupriților constituit de biserică din motive de caritate creștină.

Pentada II.

1. **Protonotariul.** Oficiul lui era sub suprainspecțiunea cartofilacelui a implini lucrurile cancellariei episcopesci. În sinodele mitropolitane și patriarcali, protonotariul mitropolitan sau patriarcal ducea protocoalele, și totu asemenea în ședințele consistoriului episcopesc. Cându episcopul celebra s. Liturgie, protonotariul îi da în mână dichiria.

2. **Canstrisiul.** Oficiul lui era mai cu samă liturgic. Elu îmbrăca pe episcop, tămăia biserica și stropiea cu apă sfințită.

3. **Referendariul** mergea în numele episcopului la guvernul civil, espunea acolo cauzele bisericesci și aducea răspunsul.

4. **Logotetul** controla rațiunile, ajuta pe protecdic, cându acesta avea lipsă, și păstra sigiliul episcopesc.

5. **Actuariul** era o specie de vicari al oficialilor din pentada întâia, și cu deosebire al cartofilacelui, pre cari avea să-l suplinească, cându erau împedcați. Oficiul lui era cam analog cu al canonicului prebendat din capitulele apusane, a cărui chemare încă este a suplini pre canonicii împedcați. În sinodele, în cari se întâmpla alegerea episcopului, actuariul ducea protocolul.

Pentada III.

1. **Protecdicul.** În timpurile mai vechi protecdicul era celul dintâiu oficial în pentada a treia. Mai târziu fu adausă ca oficialul al 6-lea în pentada întâia, unde amu tractat deja despre elu.

2. **Hieromnemonul.** Oficiul hieromnemonului ca și al canstrisiului îl putea purta și numai un diacon, ăra oficiul lui ca și al consiliului era mai cu samă liturgic. Elu era ceremoniarul, cându episcopul conferia ordurile sacre, și cându celebra s. Liturgie, ținea deschise cărțile, din cari episcopul cetia la cultul dumnezeesc, și făcea pregătirile de lipsă, cându trebuia să se sfințescă vre o biserică.

3. **Oficialul epigonationului** (ὁ ἐπι γονάτων) îmbraca pe archiereu cu epigonationul, și cându episcopul cumineca pe preoți și diaconi, elu ținea discul cu trupul Domnului. De comunu era numai diacon.

4. **Protocolistul** (ὁ ὑπομνησκων) era cancelistul episcopului pentru cauzele procesuali.

5. **Învățătorul bisericei** (ὁ διερμενέως τῆς ἐκκλησίας) era predicatorul catedralei, inspectorul școlii episcopesci și directorul celor ce se pregăteau de predicatori. Cerându lipsa i-se dau și ajutatori, unul ca să esplice în biserică evangelia, altul pentru esplicarea apostolului, altul pentru esplicarea psaltirei și un retor pentru predici lucrute după regulele elocinței.

Demnitățile mici.

1. **Archidiaconul.** În timpurile vechi avea atribuțiuni de dreptu tare însemnate, cari înse le-a pierdut prin aceea, că furu împărțite între alți oficiali episcopesci. Ce l-a mai rămas, a fostu numai dreptul proedriei față cu ceialalți diaconi, dreptul de a ceti s. Evangelie, cându episcopul celebra s. Liturgie, și dreptul de a conduce la ordinare pre cei ce primieau diaconatul sau ver un ord mic.

2. **Diaconul al doilea** ajuta și suplinia pre archidiaconul.

Chorul stâng.

Oficiile ce se impleau numai cu preoți și diaconi.

1. **Protopresbiterul** (ὁ πρωτοπαπᾶς) era vicariul episcopului în sacris. Cându celebra episcopul, elu era cel de întâiu de-a stânga. Ca și archidiaconul pre cei ce se ordinau diaconi, așa protopresbiterul conducea la ordinare pre cei ce se ordinau preoți.

2. **Al doile presbiteru**, ce ajuta și suplinia pre protopresbiteru, ca și diaconul al doilea pre archidiaconul.

3. **Esarcul** dela bisericile patriarcali și mitropolitane avea drepturi însemnate chiar și asupra episcopilor. Celu dela bisericile episcopesci era numai o specie de visitor al diecelei ca delegat al episcopului.

5. **Archonul bisericilor** era un oficial ajutator al Sacellariului și al Saceliului, și pe lângă aceea pezia și împărția mirul pre la biserică. Dacă cerea lipsa, i-se da ajutari.

a) *archonulă bisericilor parochiali*, care grigiea de bisericile parochiali,

b) *archonulă mândstiriloră*, carea grigiea de bisericile mândstiresci,

c) *archonulă antimiseloră*, care grigiea și împărția antimisele, și

d) *archonulă evangeliului*, care în procesiuni purta s. Evangelie.

5. *Catechetulă* instrua pre cathecumeni și pre cei ce se re-
futorceaă dela eretici.

6. *Periodeutulă* visita bisericile depre la sate și instrua pre catechumenii de pre la bisericile parochiali. Oficiulă lui mai târziă s'a contopit în ală esarcuulă.

7. *Butistulă*. În timpurile vechi în resărită episcopulă binecuvinta apa, ce se folosiea la taîna botezului, rugăciunile le cetiea unū preotă, și apoi unū diaconă cufunda în apă de trei ori pre celă de botezată. Diaconulă acesta era unū oficială episcopescă numită *butistă*.

8. *Oficiali tribunalulă episcopescă*, cari erau

a) *advocații eclesiastici* dați de ajutoriă protecdicului numiți: *οἱ ἐπὶ τῶν κρισέων*.

b) *Oficialulă supliceloră* pentru întrepunerea bisericescă la guvernulă civilă în ver o causă privată numită: *ὁ ἐπὶ τῶν δεησέων*

c) *Oficialulă ordinei* cândă se țineaă judecățile, numită: *ὁ ἐπὶ τῶν σεχπέτων*.

9. *Oficială carității* cari erau

a) *Părintele ortaniloră* (*ὁ ὀρθανοτρόφος*).

b) *Almoseniulă* (*ὁ βοουμοδοτης*).

10. *Eclesiarculă* introdusă în biserică numai în timpurile mai târziă. Oficiulă lui era a grigi de curățenia biserică, de ordinea în biserică și observarea tipicului.

Oficiile, ce se umpleă cu cantori și lectori sau psalți și anagnosti.

I. Pentru cantulă bisericescă.

1. *Protopsaltulă*, cari instrua în cântări și conducea corulă.

2. *Cei doi domestici*, dați de ajutoriă protopsaltului, dintre cari unulă ședea în corulă dreptă, altulă în celă stângă, érá protopsaltulă în mijlocă.

3. *Cei doi primiceri*, cari staă în fruntea cântărețiloră mai mici din amândouă corurile.

4. *Archonulă conduceloră*, care conducea cântarea condaceloră.

5. *Canonarculă*, care grigiea de cetirea și cântarea canóneloră.

6. *Proximulă*, era unū ajutoriă ală canonarculă.

II. Pentru cetirile bisericesci.

1. *Presidele anagnostiloră* sau cetețiloră.

2. *Nomiculă*, care avea să caute bucățile de cetită la cultulă dumnezeescă.

III. Pentru cancelaria episcopescă.

1. *Presidiă notariloră episcopesci*.

2. *Oficială ajutoriă al saceliului și a schevofilacelui*.

3. *Oficială curții episcopesci*.

IV. Pentru cultulă dumnezeescă.

1. *Laosinactulă* (Pravila îlă numesce stringetoriulă de ómeni),

care grigiea, ca la timpulă convenită să se adune clerulă și populă la biserică.

2. *Categoriariulă*, care publică sărbătorile și timpulă, cândă se va ține cultulă dumnezeescă.

3. *Inspectoriulă ordină* (*ὁ ἐπὶ τῆς εὐταξίας*), care asemna fruntașiloră loculă în biserică.

4. *Archonulă luminiloră*, care împărția luminile între clericulă la sărbătorile mari.

5. *Ostiară*, cari pățiaă ușile, érá unulă dintre ei purta bățulă episcopului.

Servițiile bisericesci, cari le puteăă implini și mirenii.

1. *Deputații*, pe cari li folosiea episcopulă la citațiună și invitări.

2. *Lampadară*, cari purtaă luminile.

3. *Domestică* sau pățitoră ușiloră palatului episcopescă.

4. *Theoră*, cari pățiaă paramentele și tesaurulă biserică.

5. *Camisații*, cari aduceăă foculă și apa caldă de lipsă la cultulă dumnezeescă.

6. *Candelapțit*, cari băteaă tócă de lemnă și de fieră.

7. *Bastiarulă*, care în procesiună purta icóna chramului biserică.

8. *Mirodotulă*, care conserva mirulă.

9. *Grigitoriulă* padimentului biserică.

10. *Grigitoriulă amvonului*.

11. *Decanulă*, grigiea de ordine la înmormntări. ¹⁾

Precum se pôte vedé din espunerile aceste, instituțiunea oficialiloră episcopesci în resărită a ajunsă până la unū gradă înaltă de dezvoltare și pompă. Decădendă mai cu samă dela desbinare în cóce totă mai tare biserică resăritulă, a decădută și instituțiunea oficialiloră episcopesci, după ce și împrejurările multă se schimbaseră.

În biserică românească din Ardélă pe timpulă s. Uniri nu aflămă nicăiri nici o urmă de oficiali aceștia prescriși de Pravilă.

Singură auctorină Zaconiculă ne amintesce de Dumitru titorulă biserică, despre care țice că era și logofetă ²⁾, care pôte că e logotetulă dintre oficiali episcopesci, dară e posibilă și aceea, că era ceva oficială civilă.

Episcopulă Atanasiū Rednică în săborulă mare dela anulă 1767 a cercată a introduce și în biserică noastră barēm pe cei mai de frunte. ³⁾ Érá în timpulă de față esistă în Bucovina întru atăta, încătă în consistoriulă mitropolitană suntă 6 referenți în conformitate cu 6 oficiali episcopesci mai de frunte din Pravilă, anume ală economulă, sacellariulă, sihevofilacelui, cartofilacelui pretecdicului și a archipresbiterului. ⁴⁾

(Va urma.)

¹⁾ Cf. despre oficiali. Codinu Curopalata op. cit. Zismann op. cit. și Pravila de Tergoviște.

²⁾ Veđi mai susă pg. 123.

³⁾ Actele sinodului generală dela 1767 necomplete în protocolulă oficială de sub Rednică în archivulă mitropolitană.

⁴⁾ Vehring Kirchenrecht pag. 647.

Frați și surori.

De Iulio Diniz.

(Continuare.)

„Ce faceți voi aici?” întrebă elă cu glasă răgușită.

Daniilă se întorse ulmită. „Cu ce glasă întrebă tu, Pedro!” țise elă supărată. „Într'adeveră li vine omului, să credă, că-ți faci năluciri próste despre noi amîndoi. Ori dóră nu-mi este permisă a vorbi cu Clara câteva cuvinte fără de speciala ta încuviințare?”

Pedro se rușină. Siguritatea, cu care vorbise frate-său cătră elă, îlă sili, să recunoscă, câtă de fără temei li bănuia pe amîndoi, celă puțină pentru momentulă acesta, căci neîncrederea din inima lui nu dispăru încă nici acum de totă. Elă în sara aceea în taîna urmăria neîncredetă cu privirea pe Daniilă, și dacă i-se părea, că Daniilă jócă prea desă ori prea îndelungată cu Clara, de noi se deștepta într'nsulă bănuela.

XV.

În faptă Margarida se pregătia de nouă țile prin rugăciună la fericirea, ce avea să înfloréscă din iubirea ei și a lui Daniilă.

La câteva țile după esfolhadă scrise ea amiculă sēu unū biletă, în care-lă ruga, să o cerceteze astă sară. — „Mă întrebă de ună țilă de ceva,” scrise ea. „Eă întrebarea ta o am cumpenită înainte a lui Dumneđeă, și acum voiă să răspundă la ea.” Guida împătură scrisórea și o trimise lui Daniilă.

Clara, care ședea la feréstă cuprinsă cu cusutulă, suridea surorii sale cu violenție. „Nu credeam, Guido, că și ómenii cei învęțați încă se gândescă la căsătorie,” țise ea. „Închipuesce-ți numai, senhor Danielsinho totă despre acésta-mi vorbia la esfolhadă. Elă cercă fórté seriosă în jurulă sēu după o soție, inse eă nu potă să credă, că aceea se chēmă — Francisquinha.”

Guida privia cu ochi umedă și plini de bucurie.

„O Claro,” șopti ea, „cătă de multă m'a binecuvintată Dumneđeă și m'a distinsă între alte ființe! Cum m'a scăpată Elă de miserie deschidēdu-mi nobila ta inimă, cum m'a dată Elă putere și m'a permisă, să mă potă dovedi de folositoare, și acum — — Daniilă — —”

Clara se sculă și îmbrățișă cu iubire pe soră-sa.

„Tu ești bună ca ună ángeră, tu trebuie să ai cea mai bună parte în lume, dar Danielsinho — —”

Ea se încureă în vorbă și făcu o față cuminte ca o bătrână. Guida o întrebă zimbindă:

„Și-apoi, Clarinho?”

„Numai de ar fi elă bărbatulă celă ni-meritū pe sama ta, Guido. Mamă-mea totă

„Așa dicea, că toți bărbații nu plătesc nimica ori numai puțin.“

„Luându-se afară Pedro, nu-i așa?”

„O, Pedro — —“ Clara făcu rezoluția din umeri. „Cu el voi găta-o eu în scurtă vreme; cu noi de totu altcum stau lucrurile, noi ne cunoștem de multă, deși mai mult numai așa mai de departe, dar ne cunoștem unul tónele celuilalt.“

„Ei încă cunosc pe Daniilă din copilărie, Clarinho —“

„Dar totuși numai din vedute, ca eu pe Miguel Cervaes ori pe Joao Filaro.“

„Nu, sora mea, eu îl cunosc din fir în pâr, — — el a fost cel mai brav și mai plăcut băiețu, și trebuie deci să fie și cel mai bun bărbat.“

Și Guida în sfârșit îi descoperi totă istoria bucuriilor și suferințelor amorului său. Cum Daniilă apăsă cu bravură pe orfana cea hăduită de toți, cum îi împărtășia din bogăția științei sale și din bogăția cea din cămara lui José das Dornas; cum a trebuit el apoi să plece de acasă, cum a așteptat ea după aceea, o, ani întregi cu inimă îngrijată, înse fără ca sperarea să-i pără. A mai istorisit apoi Clarei despre mângăerea și tária, ce i-o împărtășia părintele Antonio. Nici cu un cuvânt nu ar fi atins vre-o dată bătrânul preot gingașul secret al inimei ei, înse o încuraja, când une ori se năsea într'însa îndoeli, îi făcea mai ușor așteptarea prin mângăerile sale, și înainte de toate se îngrija, ca cultura ei spirituală să țină pașu cu poziția socială a iubitului ei, și să o facă capabilă de a-l feri órecând.

„Veți, Clarinho, — așa un bun om este părintele Pereira,“ închiă Guida. „Ce n'ar fi făcut, dacă n'ar fi fost el?“

„Cum ai putut tu să aștepti atâta timp?“ duse Clara uimită de descoperirile Guidei. „Ei cred, ca asta îl-a făcut o putință admirabilă ta cultură, Guido. Pedro și eu —“

„Bună sara, senhoritas,“ duse Joao Semana virindu-și capul prin feréstă.

„Bună sara,“ răspuseră fetele în ton prietinos, „bună sara, ce noutate ne aduci?“

„Hm, hm, — — copilașele mele, luați aminte, în casa das Dornas se află un un jalusă, cu care nu prea poți glumi. Frumósă Francisquinha de când cu esfolhada nu mai încetă a cosori pe senhor Pedro și a-i băga greuruși în cap.“

„A, acesta se va curma nu preste multă vreme,“ răspuse Clara cu nepăsare și-și continuă mai departe cusătura.

„Senhorita Clara crede, că după cununie Pedro va fi mai cuminte? Cu o nevastă așa frumósă și cu un frate așa fin, care așa de ușor cucerește inimile senhoritelor!“

„Dar Daniilă se cunună de odată cu noi, senhor Joao, și dacă și el este căsătorit, se va liniști și nebunul de Pedro.“

„Daniilă se cunună? Așa dar sunt întemeiate presupunerile veneratului meu prieten?“

Clara întări zimbându, și Joao Semana de bucurie strigă așa de puternic, că nise găini, cari umblau voioase în jurul picioarelor lui, fugiră cuprinse de spaimă.

„Permiteți-mi, să duc scirea acesta familiei da Esquina?“ întrebă el cu ochi sclipinți de bucurie pentru fețele cele lungi, cari le va face familia aceea întregă.

„Dta vei pute să spuni ori cui, că iubita mea soră va fi soția lui Daniilă,“ duse Clara cu o privire blândă spre Guida. Dar acesta se rugă:

„Totuși nu până mâne dimineță, senhor Joao. Daniilă va veni întâia dată în astă sară la mine, și de aceea eu nu voesc, să se scie lucrul, până nu-să eu sigură, că Dumneșu a hotărît pe sama mea acestu noroc.“

Joao Semana promise serbătorește cea mai adâncă tăcere și se depărtă îmbucurat, după ce-și exprimă gratulațiunile sale.

„Alergă numai încóce, Pedrinho, să prinzi pe necredincioasa Clara și pe necredinciosul tău frate!“ duse el după plecare întru sine. „Tu ești cel păcălit, Pedro, și acesta îți este chiar de folos, pentru ca să te vindec de nebunia ta.“

XVI.

O lună frumósă înlocui de cu sară lumina zilei. Părintele Pereira și José das Dornas ședeau la feréstă bătrânului țeran. Pedro și Daniilă se preumblau în sus și în jos pe dinaintea ușii. Cestă din urmă adese ori pipăia buzunariul, în care era epistola Guidei. Privindu spre lună duse încetinel:

„Voi răspunde la întrebarea ta, — — Dumneșu să te binecuvinte, scumpa mea copilă!“

„Ce ai dîșt?“ întrebă Pedro privind la frate-său de sub fruntea încrêțită.

Daniilă înroși.

„Dor am dîșt ceva? — Eu trebuie să fac încă astăzi o vizită, Pedro. Vrei să mă însoțesc până acolo?“

„Asta nu-ți va fi chiar pe plac,“ răspuse Pedro posomorît.

El sciu dela Francisca, că lui Daniilă i-s'a trimis un bilet din casa Clarei.

„Într'adeveru mai bucurós mă duc singur,“ duse Daniilă liniștit și pofti parochului nópte bună.

Pedro se aședă pe lavița dinaintea ușii și-și îngropă fața în mână.

„O, să fie óre cu putință?“ suspin el. „Să fie cu putință, ca ea să mă trazeze, ea, care mi-se părea, că este curată și bună ca un ingeru? Și frate-meu mi face mie această batjocură! Dacă el, din cărțile sale a învățat o acesta, atunci să-l spândure dimpreună cu totă cultura lui, ér senhorul parochu să răspundă acum de aceea, ce a pus la cale, când l-a făcut om învățat! — Dacă băiețandru a fost prea slab pentru plugărit, aș un era o mie de căi pentru a-și câștiga pânea afară de a tăia carnea ómenilor ori a le rîndi mixtură veninósă? Nu a putut el să se facă croitoru ori pantofariu, ori să țină o prăvălie ca senhor Joao da Esquina? În acestu chip el nu ar fi învățat măestria acesta drăcécă! — Ce să fie acum? — Dumneșu, sunt necinstit, necinstit chiar prin al meu frate!“

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut de sub tipariu **Otoloțul celț mloț** edit. III. Blăgiu 1892 și se află de vindare la tipografia seminarială nelegat cu prețulu de 80 cr. v. a., legat cu calcăiu de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Totu acolo se mai află:

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la oaltă 1 fl. 50 cr.

Decretele Conciliului provincial al dollea, edițiunea a II-a broș. 65 cr.

Editoru și redactoru răspundătoru:

Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosăbită stimă cutez a încunoscînța pre Veneratul Cleru greco-catolicu, că precum și până acum iaș asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor, în ce privește lucrul de mesariu și de sculptor, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu ou năcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice, mă câștigat recunoscere deosăbită, și tóte mă îndreptătescu la sperarea, că Veneratul Cleru mă va împărtăși ocașionalminte de prețuită-î încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să merită renumele cel bun, care mi-l'am câștigat până acum.

Prin tariful de zone dispărëndu depărtările, prin acesta capacitatea de concurență mi-s'a mărit.

Rugându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariu 1892

cu deosăbită stimă

Carol Müller,

auritor și fabric. de recuis. bisericesci.